

նշանակութիւն են ունենալու ապագայում առաւելագոյն զորքի համար Ռուսաստանում:

Մինչեւ 90-ական թւականները Ռուսաստանում գոյութիւն չունէին առաւելագոյն կան կուրսեր, այլ առաւելագոյնութեամբ պարագայում էին օտարազգիները ու նրանց ծոռութեամբ աշակերտները, որոնք չնչին քանակութիւն տալուց յետոյ ստանում էին դաստիարակութիւն:

90 թւականներին Պետերբուրգում բացվեց առաւելագոյն կուրսի ուսումնարանը, որտեղ ուսանողները ստանում են ընդհանուր բժշկական դաստիարակութիւն և աւարտում առաւելագոյն (зубной врач) կոչումով: Գանի առաւելագոյն կուրսի գործը նոր էր Ռուսաստանում և գոյութիւն չունէին առաւելագոյն կան կուրսերը, բժշկական դեպարտամենտը խիստ պահանջներ չէր անում դաստիարակութիւնը, քանի որ ցանկացողներին, բայց առաւելագոյն կուրսի շատանալով սկսեց կրճատել դաստիարակութիւնը: Նախ արգելեց նրանց յայտարարութիւններ մէջ գործածել «Зубоврачебный кабинет», այնուհետեւ վերացրեց դեղատոմս գրելու իրաւունքը և, որ գլխաւորն է՝ ներկայումս ընկնում է դաստիարակութիւնը բոլորովին ոչնչացնելու հարցը, իսկ եղածներին 5 տարի ժամանակ տալ առաւելագոյն կուրսին ստանալու, հակառակ դէպքում գրելու պարտիկայի իրաւունքից: Այդպիսով հասարակութիւնը ժամանակի ընթացքում կազմաւորեց թերեւս դաստիարակութիւնը և բժշկական այդ կարեւոր ձեւը կը կենտրոնանայ աւելի պատրաստ մասնագէտների ձեռքը, մասնաւորապէս որ նոյն ժողովրդի որդիներ համաձայն ժողովրդութիւն կայ կուրսերի դասընթացը փոխանակ երկու ու կէսի դարձնել չորս տարվայ և ուսումնարան անունը վերածել ինստիտուտի: Ընդհանուր կուրսի միջնորդութեան հսկողութեան ներքոյ:

Այս տարի Պետերբուրգի առաւելագոյն կուրսերում, ի թիւս այլոց, աւարտեցին երկու հայ ուսանող՝ Նիկողայոս Կաճկաճեան և Պօղոս Մակարեան: Պ. Կաճկաճեանը թէ աւարտական է և թէ կրկնական պարագայութեան մէջ մեծ առաջընթացներ ցոյց տալով՝ ստացաւ առաջին կարգի դիպլոմ և հրաւիրված է մնալ կուրսերում դեմոնստրատորի պաշտօնով:

Տ. Յարութիւնեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակի» ներկայ համարը, հեռագիրների շատութեան պատճառով, հրատարակվում է 1 1/2 թերթի մեծութեամբ:

Թիֆլիսի նահանգապետը այս օրերս գնաց պտուկու Ախալքալաքի գաւառը և ծանօթանալու:

Գոյց են դրված այստեղ մի քանի ուրիշ ընտիր պտուկների հետ, որոնք աչքի ընկնող մեծութիւն ունեն. այսպէս է խնձորը, դեղձը, թուզը, կիտրոնը, թուզը է, թէ յոյն ժողովուրդն ամենից աւելի ծխախոտի մշակութեանը է զբաղված: Ի ցոյց դրված նմուշները ընտիր են և բաւական աչքի ընկնող տեղ են պրտում միւս բոլոր բերքերի մէջ:

Երկրի արուեստների, հողի մշակութեան միջոցների մասին այցելուն ոչինչ չէ իմանում: Այստեղ չը կան գործիքներ, չը կան կատարելագործված մեքենաներ: Հող չէ տարված գոնէ յոյն ժողովրդի ընտանեկան նիւտ ու կացի պատկերը ներկայացնել, նրա զգեստները, անոստութեան զանազան առարկաները ի ցոյց դնել, որոնք կարող էին հետաքրքրական լինել: Ընդհանրապէս պէտք է ասել, որ յունական ցուցահանդէսը խեղճ, աղքատիկ պատկեր ունի: Ոչ, այս Յունաստանը չէր, որ երբեք էին Բաղրոն ու Հիւզոն: Աշխարհը շարունակում է դեռ ներշնչվել հին փառաւոր Յունաստանով, իսկ իրանք յոյները ծանր հիւանդութիւններից յետոյ, նոր բժշկվող հիւանդների պէս, կարծես յանկարծ կորցրել են մեծ յիշողութիւնները, հնի և նորի մէջ մի վիճ է բացվել նրանց համար, նրանք ապրում են միայն 1830 թւից սկսած: Մեծ անցեալը չը կայ, ներկան ոչինչ չէ ասում: Մանր գաւառների գլխին ծանր է գալիս հսկայ հայրերի փառքի պատկեր: Ի՞նչ անողորմ է ժամանակը...

Այլ է Բուսինիան. սա այն երկիրն է, որի մասին դրսում ամենից քիչ են խօսում, և մոռացութեան մէջ այս ժողովուրդն աշխատել է և լաւ է աշխատել: Ինչպէս զանազան ժողովուրդների մի խառնուրդ է բուսինական

երկրաչարժից վնասված գիւղացիների դրութեան հետ: Գիւղացիների շատերը դիմեցին նահանգապետին զանազան խնդիրներով: ասում են, որ նրանց թիւը 1000 էր: Խնդիրը տուող գիւղացիներից մէկը, որ երկրաչարժից առաջ ոչինչ չէ ունեցել, այժմ ստացել է երկու եգ, բայց խնդրել մէջ գրում է, թէ եգներից մէկը շատ լաւ է, իսկ միւսը այնքան լաւ չէ, և խնդրում է նահանգապետից, որ առաջին պէս լաւ եգ տան իրան և այն: Խորհուրդ կը տանք երկրաչարժից վնասված գիւղացիներին աշխատիլ անտեղի և չնչին խնդիրներով չը ծանծարհնել իշխանութիւնը, որովհետեւ նրանք այնքան լիարժեք օգնութիւն ստացան, որ սպասել չէր կարելի:

Ստացանք «Զէյթունի անցեալն» և ներկայէն գիրքը, որ նոր լոյս տեսաւ: Վիեննայի Միջերկրական տպարանից և որի հեղինակն է Զէյթունցի Գիրքը բաղկացած է 160 երեսներից, զարգարված է արեւելեան կլիմայի, Զէյթունի գեղեցիկ քարտէզներով և երկու պատկերով: Գինն է 1 ռուբլի 50 կոպէկ:

Ամեն տարի սլաւոնական երկիրներից Ռուսաստան են գալիս ուսանողներ իրանց ուսուցիչ շարունակելու ուսուցչ համարարաններում: Ժողովրդական լուսաւորութեան միջնորդութիւնը, թոյլատրելով ընդունել այդ ուսանողներին, մի պայման է դնում, որ նախ նրանք աւարտած լինեն սլաւոնական գիմնազիաներից մէկի դասընթացը, գիտնան հին լեզուներից մէկը և ստորագրութիւն տան, որ համաձայն են աւարտման դիպլոմ ստանալ, առանց իրաւունք ունենալու Ռուսաստանում օգտվելու իրանց դիպլոմներից:

Հիւանդ կանանց օգնելու նպատակով դիտաւորութիւն կայ երկաթուղիներում ունենալ մանկաբարձութեան հետոս մասնագէտներ և որոշ տեղերում ծննդաբերութեան ազատտարաններ: Դիտաւորութիւն կայ նոյնպէս ունենալ առաւելագոյն որոշ տեղերում:

Աչքի առաջ ունենալով պատերազմական գործողութիւնների ընդարձակումը, ուսուցչ Կարմիր Ուալի ընկերութիւնը կազմակերպում է գթութեան քոյրերի խմբեր՝ Պօրտ-Արտուր ուղարկելու համար:

Հեռագիրը հաղորդեց, որ ֆինանսների միջնորդութեան մէջ հիմնվել է միջնորդ օգնականի նոր պաշտօն, որ պէտք է զբաղվի արդիւնաբերութեան, առեւտրի, առեւտրական նաւագնացութեան և առեւտրական գործողների ղեկավարութեան գործերով: Միջնորդ օգնական նշանակված է Վ. Կովալեւսկի: Այդպիսով ֆինանսների միջնորդութեան մէջ այժմ գոյութեւն:

Ազգը, այնպէս էլ ճարտարապետական ոճերի մի խառնուրդ է ներկայացնում նրա պալիլիօնը: Այս չինութեան վրա Բիւզանդիան և Արեւելքը մրցում են իրար հետ, երկուսն էլ տեղ ունեն, բայց գերիշխողը բիւզանդական ազդեցութիւնն է: Պալիլիօնի ներսում համարեա մի քաղաքակրթված ժողովրդի կենսի պատկեր է ներկայանում այցելուի աչքին:

Թէ երկրաչարժութիւնը, թէ արուեստները և թէ մանաւանդ ժողովրդական կրթութեան գործը բաւական առաջ են գնացել: Նայեցէք այս երկրաչարժական գործիքներին, ամենքն էլ եւրոպական ձեւով են: Կաշուեգործութիւնը, ինչպէս երբեք է, այդ ժողովրդի ամենագլխաւոր պարագայութեանը մէկն է: Բազմատեսակ ընտիր կաշիներ են ի ցոյց դրված: մի քանի շատ սիրուն կառքեր գրաւում են այցելուի ուշադրութիւնը: գեղեցիկ են մանաւանդ ձիերի կաշուէ սարքերը: Այս փոքրիկ պետութիւնն իր ոյժին և դրութեան անհամապատասխան կենսով զենքերի մի հարուստ ժողովածու է ի ցոյց դրել: անշուշտ այդ երկրի արուեստների մէջ զինագործութիւնը յետին տեղ չէ բռնում: Հրացաններ, թնդանթիւնների ձողերներ և գնդակներ, փամփուշտներ բաւական աչքի են ընկնում այս պալիլիօնում: Զէ մոռացված նաեւ երկաթագործութիւնը, ինչպէս և թղթի պատրաստութիւնը: Մուտքի աջ և ձախ կողմերում մի-մի անկիւն են գրաւում աղի մեծամեծ կոյտեր, որոնք իրանց զատաւորութեամբ ցոյց են տալիս բուսինական աղահանքերի ներսի պատկերը: Շէնքի վերին յարկում միջնակարգ և տարրական դպրոցներ: Ժողովներ, աշակերտական աշխատանքները վկայում են կրթական մի յայտնի առաձգանք:

Թիւն ունեն միջնորդի օգնականի պաշտօնով երեք անձինք:

ՍԱՆԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Մեր գաւառի ամենաընտիր արտերը «Սարի-Սու» կոչված տեղի արտերն են: Մարդու սիրտը ուրախանում է տեսնելով այդ արտերի հասկերը, և գիւղացու դէմքը, որ բարձած այդ արտերի խուրճերը սայլի վրա՝ տանում է կալ: Ամենքի բերանը օրհնում է մեր նահանգապետին, որի շնորհիւ մեր գիւղացին այդ պարգևի վայելում է: Պատճառը սա է. «Սարի-Սու» կոչված տեղը Շիրվանի խաների կալուածքի մէջն է, Ղարաթաղի գաւառում, Կուր ու Արաքս գետերի միացման մօտիկ: Տեղի գրութիւնը խիստ ցած է, այդ պատճառով գետերի յորդման ժամանակ լճանում է: Գետերի յորդանալուց յետոյ՝ լճացած ջուրը գործընթացով երկիրը ազատվում է ջրի տակից և դառնում է ամենաարգաւանդ հող՝ քունջութ, կորեկ, բամբակ և այլն սերմեր ցանելու համար: Բայց կալուածատէրերը չէին կարողանում օգտվել իրանց կալուածքից, որովհետեւ գետի ջրերի հետ «Սարի-Սու» լճացած ջրերը միասնում են բազմաթիւ ձկներ, այդ պատճառով Բապուի ձկնապահութիւնը (Управ. рыб. пром. Восточ. части Закавказья) ձուկը այդ լճում արքունի սեփականութիւն համարելով, արգելում էր «Սարի-Սու» ձուկը ջրի առաջը կապել թումբերով, որ ինչ է՝ ձկան մուտքը չարգելիլ: Անցնալ տարի, ջրերի սակաւութեան պատճառով «Սարի-Սու» գետինից ահագին տարածութիւն դուրս եկաւ ջրի տակից: Հազարաւոր գիւղացիներ, տեսնելով այդ հրաշալի դեպքը, կալուածատիրոջ հետ պայմանաւորվելով, միացին ցանել: Պայմանը շատ ձեւաւոր էր ցանողների համար: Բայց մի մեծ արդեւք կար: Ցանքերը պաշտպանելու համար ջրերի վարարմունքից՝ հարկաւոր էր ահագին թումբեր շինել: Գիւղացիք այդ եղիպտական աշխատութիւնը պատրաստակամութեամբ յանձն առան: Այս բանի դէմ վերկացաւ ձկնալիւս վարչութիւնը և սպառնաց, որ շինված թումբերի ամեն մի սառնից 100 ռուբլի տուգանք պիտի տեսէ և պատնէշները պիտի քանդէ: Գիւղ էր մնացել, որ այս սպառնալիքը իրագործվէր: պիտի անհետ կորչէր ոչ միայն 20 հազար պուգ սերմը, 40 հազար ռուբլի արժողութեամբ, այլ և տուգանք պիտի վճարվէր ահագին գումար: Բարեբաղդաբար, պ. նահանգապետը այս վէճի հետ մօտիկ ծանօթանալու համար՝ անձամբ եկաւ մեր գաւառը, վէճի տեղը, և մանրամասնօրէն ընկնելով գործի հանգամանքը, համոզվեց, որ ձկնալիւս վարչութեան յաւակնութիւնը աւելի քան անտեղի ու ապօրէն է, և թէ չանհրժեշտ քանակութիւն, և թող տուեց գիւղացիներին՝ պաշտպանել իրանց ցանքերը: Ահա թէ ինչպէս օրհնում են գիւղացիները մեր նահանգապետի կենսիքը:

առաջնորդութիւն:

Սերբական պալիլիօնը բիւզանդական ձախակով շինված մի կենդեցի է ներկայացնում: Այստեղ է այդ երկրի ամբողջ ցուցահանդէսը: Սերբիան Բուսինիայի հետ համարեա ոչնչով մրցել չէ կարող, բայց կուլտուրական ճանապարհի վրա կանգնած մի երկրի տպաւորութիւն է գործում ամբողջ պատկերը: Ի ցոյց են դրված մեծ մասամբ երկրի բնական բերքեր, հացահատիկների բազմաթիւ տեսակներ, մեծամեծ ընկոյզներ, ծխախոտ և այլն: Առանձին տեղ է բռնում մանաւանդ սպիտակ ուշաքի բուրդը: Ապակեայ զանազան պահանջներով խնամով չարված են կանացի և տղամարդկանց հագուստների ազգային տարազով, որ այնքան նման է ռուսական գիւղացիների զգեստներին, թէ եւ թիւրքական թեւ իսկանդերը ունի: Առանձնապէս ներկայացված է նաեւ սերբիական դպրոցը:

Դեռ քառորդ դար էլ չէ անցել այն օրից, երբ Բալքանիան սկսեց անկախ քաղաքական կենսով ապրել: Ի՞նչ կարելի էր արտադրել այդքան կարճ ժամանակում, և սակայն մի գովիլի խառնուրդ՝ մանուկ պետութիւնն աշխատել է յետ չը մնալ իր հարեւաններից և ցուցահանդէսը ուղարկել ինչ որ ունի, ինչ որ արտադրել է: Ամբողջ պալիլիօնում տաւրածված է վարդի հոտը: մի քանի պահարաններ, վարդալիւս սրտաւնեւորվել իր, բուսում են պալիլիօնի կենտրոնը: Ասում են, որ Բալքանիան վարդերի երկիր է: Այս է պատճառն արդեօք, թէ թիւրքերի տիրապետութիւնը, որոնք վարդ մշակել չը գիտեն, բայց վարդալիւս սիրում են, միայն պարզ է, որ բալքանացիները վարդալիւս ար-

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՉԻՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Հավասի գործակալութիւնը հնարաւոր է համարել հրատարակել մի քանի տեղեկութիւններ այն համաձայնութեան մասին, որ կայացել է պետութիւնների մէջ Չինաստանի վերաբերմամբ: Ամենքը համաձայն են պահպանել statu quo-ն. որովհետեւ է թէ ինչ տեսակ երաշխաւորութիւններ, նոյնպէս և իրաւունքի փոխաւրնութիւն պիտի պահանջվին Չինաստանից: Միայն գործողութիւնների հետեւեալ ծրագիրն է կազմված. Չինաստան կուղարկվի 80 հազար հզուց բաղկացած մի զօրաբանակ: Ռուսաստանը և եւպոսիան, ինչպէս Չինաստանի հարեւան երկրներ, կուղարկեն ամեն մէկը 20 հազար մարդ, Անգլիան 10,000, Ֆրանսիան—8000, իսկ միւս պետութիւնները—Գերմանիա, Աւստրիա, Իտալիա, և Ամերիկա ամեն մէկը 5000—ական մարդ:

Հետաքրքրական է թէ Չինաստանը որքան զօրք կարող է դուրս հանել պետութիւնների միացած ոյժերի դէմ: Վերջին տեղեկութիւններն նայելով, չինական զօրքը բաղկացած է 1,750,000 հոգուց: Մի մասը տեղաւորված է բերդերում, բայց մեծամասնութիւնը ապրում է տնիքում, ապրուստ հայթայթելով աշխատանքի միջոցով: Ներկայ ժամանակ բանակի մի մասը հաւաքված է նահանգների գլխաւոր քաղաքներում: Չինուորների մեծ մասը բոլիկ է: Վերջին տարիներում Չինաստանը մեծ քանակութեամբ զենքեր և փամփուշտներ գնել: Ամբողջ բանակի մէջ 40 հազար հոգի պատրաստված են մարդկանք են օտարերկրացի ֆիցերների ձեռքով:

Իսկ թէ ինչպիսի կուլտուր են չինական գիւնուորները, այդ լաւ ցոյց տուեց ծովապետ Սէյմուրի արշաւանքը գէպի Պեկին: Ինչպէս հաղորդեց հեռագիրը, Սէյմուրի զօրաբանքը չը կարողացաւ իրագործել իր նպատակը, այն է՝ գնալ Պեկին և աղաթել դեպի անոստներին: Ծառապարհին չը կարողացաւ իրագործել իր նպատակը, այն է՝ գնալ Պեկին և աղաթել դեպի անոստներին: Սէյմուր ստիպված էր յետ նահանջել, իւրաքանչիւր քայլը զենքի ոյժով նուաճելով: Ճիշդ է, չինացիները ահագին կորուստներ ունեցան, բայց նրանք մի և նոյն ժամանակ ցոյց տուին մեծ քաղաքիւն և յամաւորութիւն: Կուր մէջ նրանք անխնայ էին: Սա նորութիւն է. չինացին, որին մի ժամանակ ժիւլ Ֆերրի անուանում էր «quantité négligeable» (արհամարհելի մեծութիւն), լաւ գիտուոր է դարձել: Հին թաթարական արիւնը վրդովեց օտարազգիների ներս խուժելու դէմ: Ծովապետ Սէյմուրի արշաւանքի պատմութիւնը մի իրատական դաս պիտի լինի այն զօրքերի համար, որոնք կը գնան դեպի անոստներին ազատելու:

Ինչպէս յայտնի է, «Մեծ բուռնցքի» չարժուած սկսվեց Շանտունը նահանգում, երբ

գիւնաբերութիւն ունեն: Այս պալիլիօնում ամենից աւելի գրաւիչ է երկրաչարժութեան պատկերը. ամեն ինչ արված է, որ լաւ երեւայ, թէ բոլոր ժողովուրդը հողագործ է, սիրում է իր արտը, իր ձախատի քրտնաքը և հրապարտ է դրանցով: Ի ցոյց դրված ցորենների տեսակները չափազանց շատ են և ընտիր: Ինչ մոռացել ուղարկել նաեւ ցորենի խուրճ, որ բարձրութիւնը զարմանք է չարժում: Ընտանի մի մեծ կենդանի համարձակ կարող է ծածկվել այդ ցորենի արտի մէջ: Բազմաթիւ են նաեւ գինիների նմուշները:

Ոյժի նշանակութիւնը դառն փորձով են զգացել, ահա թէ ինչու: մի առանձին սիրով ի ցոյց են դրել իրանց գինեւորական զգեստները: Մարդ ակամայ չիւում է այն երեսպիւնը, որին հայրը մի չը տեսնված չոր է կարել և որը նա շտապում է հպարտութեամբ և ուրախութեամբ ցոյց տալ ամենքին ամեն գէպքում: Զէ մոռացված նաեւ կրթական գործը: Առհասարակ այս նկարագրած պալիլիօնները այցելուից յետոյ մարդ հեռանում է ախորժիկ արամարութեան տակ, օրհնելով այն օրը, երբ այս փոքրիկ ազգերը թօթափեցին ատել լուծը և այժմ թէ եւ զանազա, թէ եւ անհաստատ, երեւուն քայլերով, բայց և այնպէս ընթանում են առաջ քաղաքակրթութեան շուրջով: և հեռու չէ այն ժամանակը, երբ արիւնդուն զոհերի դառն յիշողութիւնները կը մնան միայն պատմութեան սեփականութիւն, իսկ նոր սերունդը ցաւոտ անցեալի աւերակները վրա նոր կենսիքի, վերածնութեան կատարեալ յաղթանակի հիմնը կը հնչեցնէ:

Ա. Ահարոնեան

գերմանացիները գրառեցին այդ երկիրը Այժմ բանից դուրս է գալիս, որ նոյն պատճառով մի և նոյն հետեւանքներն է առաջացնում եւ ուրիշ նախադրեցում «Daily Express» լրագրի թղթակիցը գրում է Շանգհայից. «Ինձ պաշտօնապէս հաղորդեցին, որ հիւսիսային ստացել են կատարելագոյն արժանահաւատ յուզիչ տեղեկութիւններ. վախճում են, որ Պօրտ-Արտուրում եւ ամբողջ Լիաօսոնց թերակղզում, ինչպէս նաեւ ուստական Մանչուրիայում կը ստատկանայ հակառակական շարժումը Այս առիթով ուստայ գլխաւոր շտաբը հաղորդել է Պետերբուրգի լրագրիներին թէ զրուիւնը մանչուրական երկաթուղւո վրա շատ բարեկարգ է: Ֆինանսները, զինուորական եւ ծովային միջնորդութիւնները ձեռք են առել պաշտպանողական միջոցներ այն բոլոր տեղերում, ուր կայ ուստ ազգաբնակչութիւն եւ երկաթուղային աշխատանքները անվտանգ շարունակվում են: Ամուրեան նահանգում կողմնակիցված է մի նոր ուստական բանակ, որ կոչվում է Երկրեան կորպուս: ՀՀԱՄԻՐ զոր-ծակութիւնը» հաղորդում է, որ այդ կորպուսը կանգնէ չինական սահմանը, հենց որ զրուիւնը աւելի սուր կերպարանք կընդունէ:

ՆԱՄԱԿ ԵՎԵՑԱՐԻՍՏԻՑ

Ժրնէվ, յունիսի 20-ին

Աւերորդ չէ, կարծում եմ, մի քանի խօսք գրել Քրանսիայի Պիէր Մօրանի (Pierre Morane) մի գրքի մասին, որ լայն տեսակ Պարիզում ներկայ 1900 թվականին: Դա երկու տարի առաջ կատարված ճանապարհորդական ուսումնասիրութեան մի ժողովածու է, ըստիցանք 286 երեսից, եւ մեծ մասը, այն է 226 երեսը նուիրած Կովտայի, գլխաւորապէս Կովկասի տեսարաններին, եւ մեր երկրում ապրող երկու գլխաւոր ազգութիւններին—հայերին եւ վրացիներին:

Մի անցողակի հայեացք գցելով հայերի պատմութեան վրա ներկայ դարում, սկսած 1802 թվականից, պ. Մօրան կանգ է առնում Կովկասի հայերի այժմեան կեանքը վրա.—հայերի բնակությունը, հայոց մտաւոր շարժումը, գաղութները, եկեղեցին, հայոց մամուլը, վերջապէս հայ վաճառականները եւ հայոց ինտելիգենցիան իրանց վրա են դարձնել զիտող ֆրանսիացու ուշադրութիւնը: ՀՀԱՄԻՐ,—ասում է հեղինակը,—ցոյց են տալիս անսովոր եռանդ, մեծ տոկոսներով կուր մէջ, Կամբի տէր այդ մարդիկ չեն ծնված անհոգ ուրախութիւն, թեթեւ գուարճութիւն, հանդիստ կեանք վաբելու համար: Նրանց մտախոհ ճակատն արապայտում է մտադրաւորութիւն, աշխատանք, խիստ հաշիւ: Զգուշում դէպի գործ, տոկոսներով ինքն—անգ թէ ամենից առաջ ինչով են համար աչքի ընկնում կովկասեան ազգաբնակչութեան մէջ:

Ոստկով հայոց մտաւոր շարժման եւ գրականութեան մասին, պ. Մօրան ի միջի այլոց նկատում է. «ՀՀԱՄԻՐ ունեն իրանց գրականութիւնը, եւ թիֆլիսում» այս գրքի երկրորդ կէտում էր, որ նա առանձին փայլ ստացաւ.—Արծրունին *) եւ Բաֆֆին կապում էին գրա հոգին: Քիչ յետոյ հեղինակն աւելացնում է, որ հՀԱՄԻՐ գրականութիւնը այսօր մարում է, եւ սակայն մամուլը ցոյց է տալիս մեծ կենսականութիւն:

Մի քանի տեղ գրքի հեղինակը հայերի մէջ գտնում է այնպիսի առաքելութիւններ, որոնք պատիւ կը բերէին հայ ժողովրդին, եթէ միայն բոլորն էլ ճշմարիտ լինէին.—«ՀՀԱՄԻՐ աշխուրհեան ոգին ծագելով է հայերի մէջ, նրանք միմեանց ցոյց են տալիս փոխադարձ ազդեցութիւն: Հարուստ վաճառականները հազարներ են տալիս էջմիածնին: Նրանք միմեանց հետ մրցում են իրանց նուիրատուութեամբ, գաղութներ հիմնելու համար, առեւտրականները, ինչպէս պ. Մանթաշեան, հիմնել են մինչեւ իր սուր թղթակցութիւնը գլխաւորապէս կամ համալսարաններում: Նրանք օգնութեան են գալիս հայ լրագրիներին: Նրանք վարձատրում են հայոց լեզուի ուսուցիչներին, Հայաստանի պատմութիւնը գրողներին» եւ այլն:

Հայերից անցնում է վրացիներին: Բարեկամական է պ. Մօրանի վերաբերմունքը դէպի վրաց ժողովուրդը, եւ նոյն իսկ այնքան, որ նրա յարձակումները այդ ազգի պականութիւնների վրա անկողմ վիտի արտայայտութիւն ունեն: Նկարագրելով վրացի ժողովր-

դի ազգաւ միմեանք, հեղինակը երկար կանգ է առնում եւ աղեակաւորութեան վրա: Նա նկատարում է մի վրացի աղեակաւոր, իշխան Դ... հարուստ, օժտված շատ բարեմասնութիւններով, բայց որն իր ջանքերով Պարիզում անցկացնելուց յետոյ, ուր նա ահապին գուշակութեան կեանքը կայարութեան շքեղ պարահանդէսներում, վերադարձաւ արդէն արհամարհանքով, պարիզեան ֆրակի տեղ հաղաւազային արտիկա» եւ դարձաւ... պրիտուալ: «Ինչու են աղքատ նրանք,—բացատրում է ֆրանսիացին.—նրանք, որոնք իրանց ձեռքում ունեն այս հարուստ հողը, որ ընդունակ է առատութեան արտադրել ամեն ինչ: Աղքատ են, որովհետեւ նրանց պակասում է գործնական ընդունակութիւն, նախաձեռնութեան ոգին: Ամենամիտքը ջանքերն էլ կը վարձատրվեն այստեղ, բայց ոչ օք չէ էլ մտածում փորձել անել...»:

Զարմանալի տպաւորութիւն է թողնում երկու ազգերի հայերի եւ վրացիների նկարագրութեան համեմատութիւնը Պ. Մօրանի քանի տեղերում շատ խիստ ակնարկներ է ուղղում հայերի այն եւ այն յատկութեան, ինչպէս, օրինակ, շահասիրութեան դէմ, շատ խիստ քննադատութիւններ է անում, բայց, չը նայած դրան՝ գտնում է այդ ժողովրդի մէջ եւ այնպիսի արժանաւորութիւններ, որոնք մոռացնել են տալիս նրա պակասութիւնները, եւ այդպիսով հայ ընթերցողը վերջ ի վերջոյ մընում է դոհ, թեթեւում էք, նոյն իսկ երախտազէտ ֆրանսիացի գրողին:

Բոլորովին տարբեր է վրացիների մասին գրածի տպաւորութիւնը: Դէպի վրացիները հեղինակն աւելի խնայող է. նա ունի նոյն իսկ շատ համակրական նկատողութիւններ, առանձին առանձին կէտերում մինչեւ իսկ գովասանքով (եթէ չը հաշուեք մի քանի փաստական սխալները)—բայց հակառակ դրան՝ ամեն մի վրացի կարգաւոր այդ գիրքը կը մնայ դժգոհ, ծանր տպաւորութեան տակ: Ես առիթ ունեցայ այդ անձամբ ստուգելու՝ խօսելով մի քանի վրացի ուսանողների հետ, որոնք սովորում են Ժրնէվի համալսարանում: Գիտէք ինչ է դրա պատճառը: Այն, որ վրացիները հայերին շատ պակասութիւններ, ֆրանսիացի քննադատողը գտնում է նրանց մէջ եւ խոշոր արժանաւորութիւններ, մինչդեռ վրացիների մէջ չը տեսնելով առաջինը, նա չէ տեսնում ծանաւանք եւ վերջինը...

Մի նկատողութիւն ի դէպ:

Կարգաւոր Մօրանի գրքը, ես ակամայ յիշեցի մի քանի յօդուածներ, որ առիթ ունեցայ աչքի անցկացնելու Պարիզի հրատարակութիւնների մէջ՝ հայերի, գլխաւորապէս հայ գործիչների եւ գործիչների մասին: Անկողմնակալ գլխաւոր աղեակներում է մի երեւոյթ.—որքան եւ րօպայից գրողը կամ ուսումնասիրողը բարեխիղճ է, ձգտող թափանցել ճշմարտութեան մէջ եւ ընդունակ քննադատելու մի ժողովրդի կեանքի երեւոյթները, այնքան հայերը, որոնք ուղղում են ծանօթացնել եւ րօպային իրանց ազգի հետ անբարեխիղճ են եւ անընդունակ: Ով պիտի աւելի լաւ ճանաչէր հայերին, հայերի կեանքը, հայկական մտաւոր շարժումները, եթէ ոչ նոյն իսկ ինքը հայը: Բայց տեւեք, որ ամեն անգամ, երբ ձեռք առիթ է ներկայանում կարգաւոր, որ եւ է գրուածք հայերի մասին, գրված կամ թելադրված հայի ձեռքով,—ասում եմ թելադրված՝ որովհետեւ շատ անգամ այդ յօդուածները լոյս են տեսնում օտար պետիզօնիներով—գուշ գտնում էք անձարձակ անբարեխիղճութեան չը տեսնված ապացոյցներ: Վերջերս, օրինակ, Պարիզի մի լրագրում տպած յօդուածի մէջ, ուր խօսվում է «հայ կանանց» մասին, հեղինակը,—կեղծանունով մի հայ, կամ թելադրված մի հայից—թելով հայոց մեծ գրողներին, տալիս է եւ մի անուն, որը ես չեմ էլ լսել, ինչպէս չեմ լսել երեւի եւ գուշ, հայ ընթերցողը եւ եթէ մեր մեծ գրողները նրանք են, որոնց անունն անգամ չը գիտենք՝ մենք հայ գրողներ,—ապա ուրեմն երեւակայեցէք միւս «հայաստանի կանանք», որ ծանօթ աղան անունն տակ, մի խումբ գրական gamina-ներ հաղորդում են եւրօպացիներին, գոհ ազգի մաստցած» իրանց ծառայութիւններից: Երեւի «պատկեր» լրացնելու համար է, որ ֆրանսիական մի ուրիշ հրատարակութեան մէջ մի ուրիշ հայ պատիւ է համարում միջակ գրող անունները հայոց մտաւոր կեանքի այնպիսի սիւներին, որոնց պ. Մօրան անտեսում է մեր մտաւոր շարժման հոգին: Եւ այսպէս անվերջ՝ գրված անձնական համակրութիւնները, անձնական ծանօթութիւնները: Սա էլ

մէկն է այն բազմաթիւ «առաքելութիւններից», որոնցով օժտված են եւրօպայեան հայ «գրողները», միշտ հատաւորիմ այն փեշակին, որ այնքան եռանդով գործ են դնում մայրենի գրականութեան մէջ: Կան թշուառականներ, որոնք եւրօպայեան էլ մարդ չեն դառնում...

Ս. Մարտիան

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐԱԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թէհրան, մայիսի 31-ին

Երկար ժամանակ էր, որ մայրաքաղաքի ղեկին եւ մեծած կեանքը նիւթ չէր մատակարարում թղթակցութիւնների համար: Վերջապէս մատակարարեց:

Երէկ, մայիս 30-ին, կէս օրից երկու ժամ անց, անկարգութիւններ ծագեցին պարսիկ սովորի մէջ՝ հետեւեալ դէպքի առիթով: Մի քանի շաբաթից ի վեր հայը բաւական է ժանաջել էր, այնպէս որ լիտրը 2 դանից (40 կօպ.) իջել էր 32 շահու (կօպէկի): Սակայն դէպքի նախնիքաց օրն անհասկանալի պատճառով հացի լիտրը կրկին բարձրանում է 2 դանիս: Այդ հանգամանքը բացատրում են հետեւեալ պատճառով: Թէհրանի քաղաքապետը (Սարֆ-Դօվլէ), օգուտ քաղելով Շահի բացաւկայութեան միջոցին տիրող անիշխանութիւնից, կառավարութեան անունով արգելում է չրջակայ գիւղերից ցորեն բերել քաղաք, որպէս զի իր ամբարած 100,000 խալվար ցորեն իմ թանգը դնով ծախէ: Այդ պատճառով էլ հրամայում է հաղաւթաձեռներին հացի լիտրը 2 դանիով ծախել:

Այս բանն իմանալով, պարսիկ հոգեւորականներից մէկը (սէյիդ)՝ գտնում է դատարան եւ բողոքում: Բաղադրապետը լսելով, որ իր դէմ դանգաւ է կել, հրամայում է իր ֆարրաշներին լաւ ծնեղ սէյիդին, ասելով. «Քո ինչ գործն է: Դժբաղդ սէյիդը, մի կերպ ազատվելով ֆարրաշների ձեռքից, իրան գցում է Ուլաշուն կոչված շուկաբաժինը (համեստարների շուկան է) եւ սկսում է գրգռել պարսիկ ամբարձր կառավարութիւնից իր վրէժը լուծելու եւ իր պատիւը վերականգնելու համար: Ամբարձր, արձագանք տալով նրա կոչին, սկսում է խանութները փակել եւ երկար մահախնիքով գինված՝ դիմել դէպի դատարան: Ծանապարհին պատահած կօշիկարների, գերձակների, վաճառականների, մրգավաճառների, հացավաճառների խանութները փակել է տալիս, իր խօսքով՝ ամենքին իր մէջ առնելով, իր թիւը բազմացնելով՝ գալիս է լճացած կանգնում: Արքայի դարպասի առաջ Սալվի-մէյլանի գիմաց:

Կառավարութիւնը տեղեկանալով այդ դէպքին, նախօրօք դարպասը փակել էր տուել, որպէս զի ամբարձր չը կարողանայ մտնել «Արք» եւ ապա «Արքից» դատարանը, որ գտնվում է Շահի պալատի հարաւ-արեւմտեան կողմում: Ականատեսների ասելով՝ ամբարձր թիւը, եթէ չափազանցութիւն չը լինի, հասնում էր 12,000-ի: Ամբարձր բազմակցած էր ամեն հասակի եւ դասակարգի անհատներից. նրա մէջ կային եւ կանայք, որոնք նոյնպէս գինված էին փայտեղով: Ամբարձր անագին աղմուկով կտորում է դարպասը, ներս է մտնում «Արք» եւ մօտենում դատարանի փակած դռներին: Այդտեղ սկսում է աւելի եւս գոռալ, գոռոռալ, փայտեղով խփել դռներին եւ քարեր նետել պալատի բակը, ապակիները կտորատել: Գոռոռոյները ոչ այլ ինչ էին, եթէ ոչ հայհոյանքներ:

Այդ բանը տեսնելով պալատի պահապան զինւորները՝ մերկ սրերի եւ հրացանների բերաններն ամբարձր ուղղած՝ դուրս են գալիս ներսից եւ յարձակվում են նրա վրա: Ամբարձր սկզբում սկսում է փախուստի դիմել, սակայն նորից յետ է դառնում, յարձակվում է զինւորների վրա եւ մի փառաւոր ջարդ է տալիս նրանց: Օգնութեան են հասնում եւ ձիաւորները, սակայն այդ էլ չէ օգնում: Պատմում են, որ ամբարձր ձիաւորներից մէկին բողոքովին մերկայանում է եւ ուղարկում իր մեծին լուր տանելու: Այդ իրարանցման միջոցին 8 պարսիկ երեխաներ են ոտնաճակով լինում եւ 3 մարդ էլ ընկնում են «Արք» մեծ եւ բաւական խոր աւազանը, սակայն անվնաս աղաղակում են: Պատմում են, որ ամբարձր այն աստիճան կատաղած է լինում, որ գետնից հողը վերցնում, ածում է իր գլխին, փոշու ամպ էր գոյացնում, մազերը փետում է «Արք» մէջ՝ թնդանով քարձր պատանադանի վրա գրված թնդանով քանկապատն ուղղում էր տեղահան անել, խորտակել:

Ամբարձր անանելով, որ չէ կարողանում դա-

տարանի փակված դռներից ներս խուժել Շահի պալատը՝ սկսում է դիմել դէպի «Շահաուլ-Ամարաթի», պալատի արեւելեան կողմը. սակայն այդտեղ էլ փակ է դառնում: Այդ ժամանակ վրա է հասնում բաւական ջորք եւ սրերի հարուածներով սկսում է վերջապէս ցրվել ամբարձր: Վերադարձնելու եղել են, սակայն սպանվածներ—ոչ, Հայերը խոտովութիւն սկսելուն պէս փակել էին խանութները եւ փակել իրանց տները: Նրանցից միայն շատ քչերն են ականատես եղել այս անցքին:

Այդ անցքի ժամանակ պարզ երևաց պարսից կառավարութեան անգործութիւնը՝ յուղված ամբարձր խոտովութիւնը դադարեւ մէջ: Սրանով անկարգութիւններ լինելու նախկին կատաղածները արդարայայտ: Գուշ կրօնական մոլուածութիւնը չէր այս անկարգութեան պատճառը, որքան քաղաքականութիւնը:

Ս. Բարայեան

ԱՐՏԱԿԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

«Արեւելք» լրագիրը հաղորդում է. «Վերջին անգամ Պատրիարքարանէն վան զրուիւնը նպատակ գումարով կարօտանքներու համար սերմնացու եւ ուսեստի ցորեն գնում է: Ամիսն մը ի վեր ցորենի գինը օրէ օր բարձրանալ սկսած է, այնպէս որ հիմա տեղական շաբաթը 90—100 դրուչի կը ծախուի: Վերջին օրերս տեղական կառավարութիւնը նկատելով աղքատ դասուն տաղանալը, գտնում ցորենի ամբարները կնքել է, որովհետ իր անունը կէսը քաղաքապետութեան ծախուի չափ 60 դրուչի հաշուով, որպէս զի անոյմով հաց հայթայթէ տեղւոյն վրայապա աղքատներուն, իսկ 60 փարայի հաշուով: Իսկ մնացած մասը տէրերուն յատկացում է, որ իրենց ուղած գինով ծախեն: Մայիսի սկիզբէն ի վեր, վանեցիկները անձեռեւ առաւելութիւն մը կը վայելին: Ժողովուրդը առջի երաշտէն անտեսական տաղանալի մասնուած է թէպէտ, բայց պոհ մը կը մոռնայ զայն, յոյսը հունձքերու առատութեան վրա դրած: Ծորենի նուազութեան հակառակ բանջարեղէններու եւ ժանտաւորապէս տառեխ ձկան առատութիւն մը կայ եղբոր: Անցեալ տարիներ այս ձուկերուն 100-ը 5—7 դրուչի կը ծախուէր: Իսկ այս տարի 40—50 փարայի ծառից հացին պակասը դէպի կերպով կը լեցնէ կըսէ: Դառնորն ալ ամեն սեռի եւ հասակի անձեր՝ բանջար, արմատներ եւ ուտելի կը հաւաքեն կղեր, որոնցով իրենց հացի պակասը կը լեցնեն, ուսելով կամ քաղաք ծախելու տանելով»:

«Central News» լրագիրը հաղորդում է, որ մի անգլիացի սուբհանդակ առիթ ունեցաւ տեսնելու Կրիւզէրին Մախադօրօսում: Նա հնազանդ է, թէ Կրիւզէր, Լուկա, Բէյն ուրիշ շատ բուրգները գտնվում էին երկաթուղային հոշակաւոր վազօնում, ամենքը ճնշված տեղը ունէին: Կրիւզէր, որ կուշ է եկել վաղից եւ հոգսերից, տանջվում է ֆիզիկապէս եւ, ըստ երեւոյթին, ներթափանցող տեսակցութիւն ունեցաւ այդ սուբհանդակի հետ, որ յայտնեց, թէ հաշտութեան հարցը մի քանի օրվայ գործ է: Կարծում են, որ Կրիւզէր առաջարկել է հաշտութեան պայմաններ: Միւս կողմից հաղորդում են, որ Անգլիայում սպասում են, թէ աֆրիկեան պատերազմը դեռ շատ կերկարի: Անգլիական կառավարութիւնը, կամենալով Հարաւային Աֆրիկայից զօրքեր ուղարկել Չինաստան, հարցրել է Բօրեոսից, թէ որքան զինւոր կարող է ուղարկել, իսկ Բօրեոստ պատասխանել է, թէ ինքը ոչ միայն չէ կարող մի հատ զինւոր ուղարկել Աֆրիկայից, այլ եւ պահանջում է նոր օգնական զօրք ուղարկել իրան:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

23 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, Հրատարակված է հետեւեալ Բարձրագոյն ուկալ: «Կվանտունեան չըլանում գետնոված զօրքերը հարկաւորութեան դէպքում արագութեամբ լրացնելու համար, Մենք անհրաժեշտ համարեցինք թուրքարկ վճարողներն չըլանի հրամանատարին իսկական ծառայութեան կոչել պահեստի այն զինւորականներին, որոնք ապրում են նրա կառավարութեան յանձնված չըլանում»:

ՉԻՖՈՒ: Օտարազգիների եւ տեղացիների միջեւ միմեան այժմ եղած խաղաղ յարաբերութիւնները խաղաղվում են այստեղ եկող ապուրտութեան ձեռքով եւ չինական զօրքի սպառնալիս ընթացքով: Ամերիկական ծովայաւոր նախապատրաստում է իր հայրենակիցների մեկնումը: Գերմանական հիւպատոսը նորից պըրօկլամայիս հրատարակեց, որպէս զի առաջն անգի ազգաբնակչութեան կառավարութեանը, որ հետեւանք է պէկինեան պատերազմական հրովարտակի օտարազգիների դէմ: Ֆրանսիական

*) Իստիկով Գրիգոր Արծրունի մասին, պ. Մօրան գովասանքով է խօսում եւ տիկին Մէլիք-Աղամալեանցի մասին, անտեսելով նրան գրողը ընդունակութեան տէր կին:

800 զինուորներ երէկ Տակու եկան դաշտային թնդանութիւններ երկու բաժնիներով: Նախ քան Պէկին գնալու փորձ անելը դաշտային զորքերը օգնական զորքերին են սպասուած: Այժմ սկսած է տարվայ անձրևային եղանակը, երթեւեկութիւնը կը դժուարանայ: Հնարաւոր են հեղեղումներ: Արշաւանքն այժմ համարեա անհնար է:

ԿԱՆՏՈՆ: Այստեղի չինական լրագրողները հրատարակեցին մայր-կայսրուհու կողմից Լի-խունդչանգին ուղարկված երկու չըջարակաւ հրովարտական, որոնք վերաբերում են «Մեծ բուռնցքի» շարժմանը, պետութիւնների կռիւն Ձինաստանի հետ եւ այն դրութեանը, որի մէջ գրված են չինական իշխանութիւնները: Այդ հրովարտականի մէջ ասված է, որ կատարելապէս անհնարին է հաշտվել ջրիտոններին եւս, որոնց դէմ ապստամբվել է չինական ամբողջ ժողովուրդը զօրքերի, գիտականների, ագիտականութեան եւ պրինցիների հետ միասին: Օտարազգիները իրանք սկսեցին թշնամական գործողութիւններ՝ յարձակում գործելով Տակուի մարտկոցների վրա, այդ պատճառով բոլոր եւրոպացիների դէմ կատաղութիւնը աւելի են առաւելացուցած: Ժողովրդական մի այդպիսի շարժում ճնշելը վտանգաւոր բան է, որովհետեւ նպատակադրած է համարված օգուտ քաղել առ այժմ այդ շարժումից: Պէկինում գտնվող ղեկավարութիւնները, որոնց վտանգ է սպառնում, կայսրուհին խոստանում է պաշտպանել: Արդեօք եւրոպացիները, թէ չինացիները աւելի զօրեղ կ'անդիսանան, դա վերջը կերեւայ: Եւրոպացի զէպա բոլոր նահանգապետները պարտաւոր են անյապաղ զօրքեր հաւաքել իրանց չըջանները պաշտպանելու համար, համաձայն տեղական պայմաններին, եւ գործել իրանց հայեցողութեամբ: Նրանք պատասխանատու կը լինեն երկրի իւրաքանչիւր մասի կորուստի համար:

ԼՕՆԴՈՆ: Բուլղեր հեռագրում է Ստանդերտոնից, որ Կլէրի միացաւ Գարտի հետ Ջոյկէրբորտի մօտ, Բանդ գետի վրա: Ծանապահին միայն աննշան գիմադրութեան հանդիպեցին նրանք:

ՀՕՆԵՐԳ: Նահանգապետ Բէկլ վերադարձաւ հիւսիսից եւ մերժեց գերմանական կամաւորների մասնակցութիւնը մասնակցել կոլոնիայի պաշտպանութեանը, որ ընդունված էր նրա բացակայութեան ժամանակ: Եթէ դէպք կը ներկայանայ, նա պարտաւորութիւն չ'աւելցնէ զորք ղեկ նրանց որպէս առանձին ուսուցիչական կամ ոյժ: Այդ պատճառով զօրաբաժինը լուծվեց, նրա անդամները պատրաստակաւութիւն յայտնեցին ծառայել ինչ կերպ էլ լինի կոլոնիայի պաշտպանութեան համար, եթէ դա անհրաժեշտ կը համարվի, իսկ յետոյ ցրվեցին:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Յունիսի 14-ին Պէկինից դուրս եկած սուրհանդակ հաղորդում է, որ այնտեղ գտնվում են 100,000-ից աւելի ապստամբներ եւ զինուորներ: Դիւսպանութիւն մտնել նրանց դեռ չ'աջողվեց:

ԲԻԻԻՍՄԷՆ: Երգուեաների դատարանը արգելադրեց Սիպիլիօն եւ հրամանագրեց ազատ թողնել նրան: Երեք ուրիշ մեղադրվողներ ազատված են:

ՊԱՐԻԶ: Սկսած Թրանկ Ծօլօ հարցալընդում է անում Դէլանի եւ Ժամօնի հրաժարականի մասին եւ առաջարկում է հերթական հարցերին անցնելու ըստանձնել, որի մէջ ցաւակցութիւն է յայտնված այն միջոցների վերաբերմամբ, որոնք խախտում են կարգը զօրքի մէջ: Վարդէ-Լուսոս պատասխանում է, որ զինուորական միջնորդներ իրաւունք ունենալու զափուկել գլխաւոր շտաբի մի քանի օֆիցերներին, եւ ոչ մի այնպիսի օրէնք չ'ը կայ, որից երեւար, որ գլխաւոր շտաբի հրամանատարը գտնվելիս չ'ը լինէր զինուորական միջնորդի իշխանութեան տակ, որին պէտք է պատկանէ վերջին խօսքը: Սկսած ընդունեց Սօրէլի ըստանձնել, որով հաւատարմութիւն է տրվում կառավարութեան ասածներին եւ վճիռներին:

ՊԵՏԵՐՔՈՒԲ: Յունիսի 23-ին Նորին Մեծութիւնը Նօվի-Պետերձօֆից ճանապարհ ընկաւ Լիւբլինակի իջով, ուր յունիսի 25-ին Նորին Մեծութեան 65-դ հետեւակ գտնվող տօնում է երկու հարկաբան յօրեկանը:

Այստեղ հեռագրներն են ստացված՝ Նիւ-ժուանից: «Յունիսի 7-ին, վառօդի պահեստի պայթումի ժամանակ Մուլդէնում սպանվեցին 50 մարդիկ: Այստեղի հրամանատարը այսօր պատերին յայտարարութիւններ կ'այցնէր տուեց թէ, անձրևների պատճառով, ինժեներները կ'ամուրջները վերցրին չինական ճանապարհի վրա եւ ապա այստեղ եկան: Բուռնցքականները չեն մասնակցած ճանապարհը քանդելու:

Կորեան: Հիւսիսից կանչված են հարկեր գլխաւորներ պաշտպանութեան համար, որոնք զեւտեղվեցին զին իրաւութեամբ: Նիւ-ժուանից, յունիսի 9-ից, «Հրամանատարը տեղեկացրեց, որ Մուլդէնից կանչված հեծելազօրքը դուրս եկաւ եւ բանակ կը դնէ Ինչոնը կայսրանի մօտ: Վախենում են զինուորների ընթացքից այն դէպքում, եթէ ապստամբութիւնը բռնկվի: Օտարազգիները այստեղ միջոցաւ են կալված եւ խնդրում են «Օմովաժիկ» հրամանատարից յանձն առնել ընդհանուր հրամանատարութիւնը: Ծանապահին հեռանում են չինացիները եւ բանուորները, քաղաքում չինացիների խանութները փակվում են: Նիւ-ժուանից, յունիսի 19-ից, «Գլխաւորն են Խէյլու-ճեան նահանգներում վերջին ամսվայ ընթացքում տեղի չ'ունեցան այնպիսի անցքեր, որոնք լուրջ վտանգներ յարուցանէին ապագայի համար կամ արտակարգ միջոցների անհրաժեշտութիւն, բայց, ի նկատի ունենալով մտքերի յայտնի տրամադրութիւնը, որ հետեւանք է Ձինաստանում տեղի ունեցած վերջին անցքերի, երկաթուղիական վարչութիւնը զօրեղացրեց պահպանների խումբը մի քանի տեղերում, մի եւ նոյն ժամանակ պահպան գլխուորների թիւը առհասարակ անբաւարար է համարվում զինա-հագին երկաթուղիական պատճառով: Կարելի է կարծել, որ եթէ երբեք ներկայ գրութիւնը Մանչուրիայում աւելի չ'ը վտանգայ, այն ժամանակ բաւարար կը լինեն ձեռք առած միջոցները: Պորտ-Արտուրի ծովային զինուորը շտաբը ստացել է հեռագրի, որ յունիսի 5-ին Խիլիօնց կղզու վրա ձերբակալված են վեց նաւեր ծովային աւազակներով, որոնց բերեցին եւ յանձնեցին Բիզէլօ:

Տօկեան միջնորդութեան հարցալընդում Պէկինում գտնված օտարազգիներին օգնութիւն հասցնելու համար եւազօնական զօրքեր Ձինաստան ուղարկելու վերաբերմամբ, որոնց կայսերական կառավարութիւնը, ինչպէս մեք տեղեկացանք կ'ոտարկապէս արժանանաւոր աղբիւրից, դեռ յունիսի 14-ին պատասխանեց, որ եւազօնական կառավարութեանը գործունէութեան կատարեալ ազատութիւն է տալիս այդ կողմից, մանաւանդ որ եւազօնական միջնորդութիւնը պատրաստակաւութիւն յայտնեց կատարեալ համաձայնութեամբ գործել ուրիշ պետութիւնների հետ:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ: Որովհետեւ Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը հնարաւորութիւն չ'ունի ժամանակին օգնական զօրքեր ուղարկել Պէկինը ապստամբ համար, այդ պատճառով զինում է եւազօնային եւ կարծում է, որ միացած պետութիւններն էլ նոյն բանը կ'անեն: Ինչ վերաբերում է այն լուրին, թէ եւազօնական այդ դէպքում կը խանդարէ Ռուսաստանի նախանձը, Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը ստացաւ Ռուսաստանից եւ եւազօնային հաւասարութիւնը, որ դա անհիմն է: Կառավարութիւնը պատրաստութիւններ է տեսնում, որպէս զին, անհրաժեշտութեան դէպքում, նը-շանաւոր կերպով ուժեղացնէ զօրքերը Պէկինում:

ԼՕՆԴՈՆ: Լրագրողները պահանջում են, որպէս զին զիպլոմատիական կողմից արվեն բոլոր հարկաւոր երաշխաւորութիւնները, միայն թէ եւազօնական այնքան մեծ ոյժ ուղարկի, որքան նա պատրաստ ունի՝ եւրոպացիների կոտորածը արգելելու նպատակով Պէկինում, եթէ արդէն ուշ չ'է: Լրագրողները մասնացոյց են անում ծանր պատասխանատուութեան վրա, որ յանձն կ'առնի իւրաքանչիւր պետութիւն, կամենալով խանդարել շուտով փրկութեան գործը իր առանձին շահերի համար:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Պէկինում, օտարազգիների մօտ ծառայող երեք չինացիներ փախան մայրաքաղաքից, եւ հաղորդում են, որ բոլոր օտարազգիները, թեով հազար մարդ, հաշկերով այդտեղ 400 զինուորներ եւ հարկեր: չինական մաքաւառային պաշտօնեաներ, կանանցով եւ երեխաներով, գիմանում էին անգլիական դեսպանատան մէջ, մինչեւ չ'ը սպառնվեցին ռազմա-միջոցներ եւ ուսուստի պաշարներ: Այժմ, ըստ երեւոյթին, դեսպանութիւնն այրված է եւ բոլոր օտարազգիները սպանված են: Ասում են, որ կայսրը եւ կայսրուհին թունաւորված են:

24 յունիսի

ԼՕՆԴՈՆ: Համայնքների ժողով: Բրօքլիկ յայտնում է, որ եւազօնական կառավարութիւնը Անգլիայից հաւաստումն է ստացել, որ եթէ եւազօնական արագ կերպով մեծ զօրք ուղարկէ Տակու, այդ շատ հաճելի կը լինի բրիտանական կառավարութեան: Այդ գործողութեան դէմ ոչ մի պետութիւն բողոք չ'է բարձրացրել: Բրօքլիկ այլ եւս ուրիշ ոչ մի բացատրութիւն

չ'է կարող տալ, քանի որ բանակցութիւնները դեռ չ'արժանակում են: Կօնօր հարցնում է, — արդեօք այն իմաստով է հասկանալու համայնքների ժողովը նրա խօսքերը, թէ եւազօնական ուղղված ինդիքը ներգործական դեր խաղալ այդ գործում, տեղի է ունեցել միահայն կերպով բոլոր պետութիւնների կողմից: Այդ հարցին միջնորդի օգնականը ոչ մի պատասխան չ'ը տուց:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Օտարազգի զօրքերի հրամանատարները վճեցին դիմել յուսահատական միջոցների, բայց եթէ վորձէին իրանց զօրքերով դուրս գրուել Տեանձինից, դա անխուսափելի կորուստ կը լինէր այդ զօրքերի համար, եթէ նոյն իսկ մի կողմ թողնենք, որ այդ դէպքում եւրոպայից բոլորովին անօգնական կը մնային եւ կ'ոտարածի կենթարկվելին: Ջուր ձեռք բերեն էլ դժուար խնդիր էր, որովհետեւ այդ տեղում չ'ը կայ ուրիշ ջուր, բացի գետի ջրից, իսկ ջրհորները թունաւորված են: Ձինացիք սարսափելի անգթութիւններ են գործում վերաւորվածների վրա եւ այլանպատակ են բոլոր սպանվածներին:

Գներալ Իւնսոնցիան չինական զօրքի ամենալաւ մարդկանց գլխուորների մի զօրաբաժնով, որ բաղկացած է 10,000 մահմեդականներից, առաջ է խաղում հարաւ-արեւմուտքից դէպի Պէկին: Մայրաքաղաքի մօտերը կայ 50,000 զօրք:

Այլի կայսրուհին փախել է ամարային պատար:

Մահմեդականները եւ «Մեծ բուռնցքները» կուռում են Պէկինում:

Կանանց եւ երեխաներին Տեանձինից կը տան Տակու, հէնց որ երթեւեկութիւնը անվտանգ դառնայ:

Տեանձինից մինչեւ Տակու գետը վտանգ է գիտնելով, որոնցից շատերը գետի հոսանքը դուրս է նետում ամբ:

Օտարազգիները Տեանձինում յայտնում են, որ իրանց կեսերը պարտական են ուսներին, առանց որոնց ուրիշ պետութիւնների փորձիկ զօրաբաժինները անկասկած կ'ենկճվէին: Յունիսի 7-ին, երբ չինացիք ամեն կողմից ձգնում էին օտարազգիներին, նոյն իսկ ամենաքաջները կորցրել էին յոյաները, բայց ահա զինադաւար հրամայեց զօրքերի գլխաւոր մասին դուրս գրու տալ եւ աշխատել եւրոպացիների հետ ժխտին հասնել Տեանձինից Տակու: 400 հոգի ուսներից պէտք է մնային քաղաքը պաշտպանելու եւ թշնամու ուղարկութիւնը ամբողջապէս իրանց վրա գրաւելու համար, իսկ վատ դէպքում պէտք է զոհէին իրանց: Անգլիական եւ ամերիկական զօրքերը ժամանակին վրա հասան եւ աղաւթեցին նրանց:

Ձինաստանի գրաւումը ցոյց տուց, ի միջոցի այլը, թէ ինչ տնային պատրաստութիւններ են տեսնել չինացիք ի դէպ պատերազմի: Տեանձինից դուրս գտնվող զինարանում եւրոպացիք ոչնչայրին երկու միլիոն բուլլուց աւել արժող ամենանորագոյն տեսակի հրացաններ եւ ռազմամթերքներ:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Բրիտանական հիւպատոսը այստեղի լրագրի միջոցով յայտնում է այն անձանց, որոնք ամբարներ են գնալ Վէյ-Սի-Վէյ, թէ վերջինս գտնվում է պատերազմական գրութեան մէջ եւ թող չ'է արվում ափ իջնել այնտեղ:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ: Ծանգայի ամերիկական հիւպատոսը հեռագրում է յունիսի 22-ից, թէ պատրաստութիւնը ընդարձակվում է եւ եթէ դաշնակից զօրքերը պարտութիւն կ'ընեն հիւսիսում, խոզութիւնները կը տարածվեն միջին եւ հարաւային Ձինաստանում եւ հետեւանք կ'ունենանք օտարազգիների աքսորումը եւ կ'ոտարածը, ուրեմն եւ առեւտրի ոչնչացումը: Մեծ ոյժ է պէտք հիւսիսային փոխաբաններին զապելու եւ հարաւային փոխաբաններին աշակցութիւն ցոյց տալու համար:

ԼՕՆԴՈՆ: Ծանգայից հաղորդում են, թէ Պէկինում չինաց կայսերական զօրքերը բացի օտարազգիներից կ'ոտարեն եւ 5,000 հոգի քրիստոնեայ ընդկերից:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ: Եւազօնական դեսպանութեան մէջ Տօկիօյից պաշտօնական հաւագիր է ստացված, թէ եւազօնական մտադիր է Ձինաստան ուղարկել մի խումբ զօրաբաժին: Եւազօնական զօրքերի ընդհանուր թիւը Ձինաստանում կը հասնի 22,000-ի:

ՊԱՐԻԶ: Բօէրների պատգամաւորութիւնը հասաւ Պարիզ: Քաղաքային խորհրդի նախագահ ընդ առաջ գնաց պատգամաւորներին եւ հրաւիրեց նրանց երեքշաբթի այցելել Hotel de Ville-ը:

ՄՕՍԿՎԱ: Յունիսի 23-ին նահանգական դա-

տարանում սկսվեց Մօսկովա-Եւրասիական գծի վարչութեան զննչութիւնների գործը: Մեղադրված են Սափլա Մամօնով, նրա եղբայրն ու երկու որդիները, Արցիբուշևի եւ Կրիլօշին: Պաշտպանում են Պիլվաօ, Բրինօվսկի եւ Մակիլօվ—Մամօնովներին, Կարաբչիկովի—Արցիբուշևին, Շուբինսկի—Կրիլօշինին: Նախագահում է Դաւիդօվ, մեղադրում են Կալուլօվ եւ Յուրբերիէր: Քաղաքային դատը վարում են Դոմերշիկօվ, Ռէյնօտ եւ Բիլօվսկի: Միտոֆանեան դաշինք չ'է տոմարեւել: Իսկ ներս թողնված հասարակութեամբ Վիաների թիւը քառասունից չ'առ է: Մեղադրական թուղթը կարդում է ինքը նախագահը:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Տեանձինից դէպի հիւսիս-արեւելք լոյս ընկան 30,000 չինացիներ, որոնք վարում են Դոմերշիկօվ, Ռէյնօտ եւ Կալուսկի: զօրքերին աջողվեց յետ մղել նրանց: Ջօրքերի գործողութիւններին արդէք է հանդիսանում ուսուստի եւ ջրի պակասութիւնը: Ամեն օր Մանչուրիայից գալիս են չինական զօրեղ աշակից զօրքեր: Ամերիկացի միսիոներները եւ ուրիշ փրկվածները, ընդամենը 35 հոգի, հասան յունիսի 20-ին Տօկիանում: Բրիտանական հիւպատոսը, փրկութեան վերջին միջոցը փորձելու համար, հեռագրել է գնեւալ Նանչիկային, թախանձազին խնդրելով աշխույժ Պէկինում եւրոպացիների փրկութեանը:

ԲԵՐԼԻՆ: Կայսրը հեռագրեց գերմանական նաւատորմի հրամանատարին, ճգնառէջօռի նահանգապետին, Շանտանի ընդհանուր նահանգապետին եւ Նանկինի ու Վուչուանի փոխարքաներին, թէ ինքը կայսերական խօսքով պարտաւորվում է Պէկինում այժմ փակված ամեն մի օտարազգու համար, որ ողջ-առողջ կը յանձնվի գերմանական կամ ուրիշ օտարազգի պետութիւնների ներկայացուցիչներին, յանձնազին վճարել 1000 տաէլ: Կայսրը իր վրա է առնում այն բոլոր ծախսերը, որ անհրաժեշտ կը լինեն իր խոստումը Պէկին հաղորդելու համար:

24 յունիսի

ԼՕՆԴՈՆ: Բօբրտի հեռագիրը Պրէտորիայից, «Գներալ Պէրդէտ յունիսի 20-ին կ'ուսկսեց բօէրների հետ Պէյլէրֆօնտէին մօտ եւ դուրս մղեց նրանց զօրեղ զիւրքից Լէուվիօպի դէմ մինչեւ Բրօյէրֆօնտէին: Այնտեղ նա հանգիստ առաւ եւ ապա գնաց հալածելու թշնամու, հետեւեալ օրը նա Բլաուֆօպուտէին էր, 15 մղոն Բէթլէնէմից: Պէրդէտ հաղորդում է, որ Օրանսիական հանրապետութեան կառավարութեան անդամները, բայց նախագահ Շտէյնից եւ պետական գանձապահից, գտնվում են այժմ Բէթլէնէմում, որը նոր մայրաքաղաք է յայտարարված: Պետական գանձապահը զբաղվում է Վրէդելու Շտէյն փախաւ լեռները: Բուլղեր հաղորդում է, որ երկաթուղիական գիծը Հէյլէրէրդից այնքան վերականգնված է, որ Նաուտի եւ Պրէտորիայի միջեւ հաղորդակցութիւնը կատարեալապէս կանօնաւոր է կատարվում:

ՄՕՍԿՎԱ: Սափլա Մամօնով խոստովանեց մեղադրանքի փաստական կողմը, բայց հերքում էր չար դիտաւորութիւն: Նրա եղբայրը եւ որդիքը ասեցին, թէ իրանք ենթարկվում էին նրա կարգադրութիւններին: Արցիբուշևի հերքում է իր գործողութիւնների յայտաւոր ընաւորութիւնը: Կրիլօշինի հերքում է իր մեղաւորութիւնը: Հարցով փորձի ենթարկվեցին, որ պէս վկաներ, վարչութեան այժմեան նախագահ Նիտալօվ, վարչութեան հիւսիսային Գրաւչէվ, վարչութեան մէջ ծառայած Շարօտ եւ գլխաւոր հաշուապահ Գոլիլին: Նրանց ցոյց մուծեցներ հաստատելով մեղադրական ակտի փաստերը, նոր մանրամասնութիւններով մեղադրում են մեղադրութեան ոյժը:

ԲԵՐԼԻՆ: Եւազօնական կառավարութիւնը յայտնեց, որ գործիքի առող լրջութիւնը Ձինաստանում պահանջում է անյապաղ մեծ ոյժեր ուղարկել, մի եւ նոյն ժամանակ նա ցանկութիւն յայտնեց իմանալ պետութիւնների կարծիքը: Գերմանական կառավարութիւնը պատասխանեց, որ նա գլխաւոր նշանակութիւնը տալիս է պետութիւնների միաբանութեանը եւ համաձայն է ընդունել այնպիսի միջոցներ, որոնք հակառակ չեն լինի ուրիշներին:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Սըր Բօբրտ Կարտի սուրհանդակ կը տեղեկութիւն բերեց, որ յունիսի 11-ին բրիտանական դեսպանատան մէջ սպանվեցին 9 զինուորներ եւ շատերը վիրաւորված են: Կարայեց եւ երեխաները ապահով են, բայց ուսուստի լիզիները եւ ռազմամթերքները պակասում են: Այստեղ եկան 2,200 եւազօնացիներ 14 թնդանութիւնով: Նրանց ափ իջնելը դժուար էր: Եւազօնական 800 զինուորներ այսօր գիշերը

բաժինը բազմաթիվ ստորագրողների եւ անգլիական հիւպատոսի ուղեկցութեամբ ճանապարհ ընկաւ պաշարվածներին օգնութիւն հասցնելու համար:

ՇԱՆՔԱՅԱՅ Հաղորդում են որ Շանդունի նահանգապետը ստացաւ Տաւանից հրաման դնալ Նանկինի վրա 18,000 փորձված զինուորական զինք, բայց որպէս թէ այդ հրամանը չէ կատարված: Երկաթուղիների դերեկտոր Շէն, որ օտարերկրացիներին թշնամութիւն էր ցոյց տալիս, հեռացաւ: Նանկին անվտանգ կը մնայ, եթէ փոխարքայ Լիւ դիմադրութիւն ցոյց տայ նրա բազալի վրա արշաւելուն: Նա ունի Նանցդէ գետի վրա 15 պատերազմական նաւեր: Ամեն ինչ կախված է Նանկինի փոխարքայի ընթացքից: Նորերս Շանդունի զինանոցից ստացվել են շատ տորպեդներ, բայց փոխարքայի կարգադրութեամբ դրանք դեռ չեն դրված:

ՇԱՆՔԱՅԱՅ. Բոլոր բրիտանական հպատակները հրաման ստացան հեռանալ Սիչուան նահանգից:

ԲԵՐԼԻՆ. Կայսրը ստացաւ հետեւեալ հեռագիր Յիւնիստից. «Ժամանակով ձեր մեծութեան հեռագրի մասին. շանդունեան նահանգապետը պատասխանեց. «Ես վաղուց արդէն մեծ երկուդի մէջ եմ Պէկինում փակված եւ քաղաքի ներքին համար. ես բազմիցս փորձում եմ ուղարկել լրագրողներին, որպէս զի օգնութիւն հասցնեմ նրանց, բայց բոլորը իզուր: Այժմ Պէկին տանող բոլոր ճանապարհները լի են ապստամբներով. այդ պատճառով բոլոր միջոցները աւելի եւս աշտուղթեան պակաս յոյսեր են տալիս, այնու ամենայնիւ, իմ պարտքը կը համարեմ ամեն բան անել» օգնութիւն հասցնելու համար»:

Գերմանական նաւատորմի հրամանատարը հեռագրում է Տակուից յունիսի 24-ից, թէ նախընթաց օրը ինքը զինուորական նաւատորմի շոգենաւներից մէկով ճանապարհ դրեց Տեանձինից եկած գերմանացի եւ քեղիացի փախստականներին,—16 կին, 9 երեխայ եւ 19 տղամարդ:—Յունիսի 19-ից հաղորդվում է, թէ բոլոր վերադարձների գրութիւնը բաւարար է: Զրային ճանապարհ գէպի Տեանձին դեռ բաց է:

ՅՈՒՆԱՅԱՅ. Գնեւերայ Բրաւանտը գրաւեց Դորնբերգ, Սենեկալի եւ Վինթուրգի միջեւը:

ԽՍՀՄ-ԲԱՆԿԱՆԴԻ ԲԱՆԿԱՆԴԻ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՆԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍՍՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՆԱՄԱՆԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՅԱՆ ԵՐԿԱՌՈՒՂԻ
(Ժամերը Պետերբուրգի հաշուով)
տարբերութիւնը 58 րոպէ:

№ 5 գնացքը: № 3 գնացքը:
Բազմիցս դուրս է գալիս ցեր. 4 ժ. 1 ր. զի. 11 ժ. 29 ր.
Թիֆլիսից հասնում. առ. 8 ժ. 53 ժ. ցեր. 5 ժ. 34 ժ.
Թիֆլիսից դուրս է գալիս 9 ժ. 32 ժ. ցեր. 6 ժ. 34 ժ.
Բաթումից հասնում. ցեր. 9 ժ. 1 ժ. առ. 7 ժ. 14 ժ.

№ 6 գնացքը: № 4 գնացքը:
Բաթումից դուրս է գալիս առ. 7 ժ. 50 ր. ցեր. 7 ժ. 59 ր.
Թիֆլիսից հասնում. ցեր. 7 ժ. 15 ժ. առ. 8 ժ. 42 ժ.
Թիֆլիսից դուրս է գալիս 7 ժ. 18 ժ. ցեր. 10 ժ. 05 ժ.
Բազումից հասնում. ցեր. 12 ժ. 10 ժ. ցեր. 5 ժ. 16 ժ.

առաջ գնացք
Թիֆլիսից դուրս է գալիս. ցեր. 11 ժ. 19 ր.
Բաթումից հասնում. ցեր. 9 ժ. 41 ժ.
Բաթումից դուրս է գալիս. ցեր. 11 ժ. 18 ժ.
Թիֆլիսից հասնում. ցեր. 9 ժ. 30 ժ.

Թիֆլիսից դուրս է գալիս. ցեր. 9 ժ. 19 ր.
Բաթումից հասնում. ցեր. 7 ժ. 15 ժ. առ. 7 ժ. 46 ր.
Բաթումից դուրս է գալիս. ցեր. 12 ժ. 56 ժ.
Բաթումից դուրս է գալիս. ցեր. 3 ժ. 29 ժ.
Ալեքսանդրոպոլից դուրս է գալիս. ցեր. 8 ժ. 35 ժ.
Թիֆլիսից հասնում. ցեր. 7 ժ. 15 ժ.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՌՈՐ ՀԻՄՆԵԿԱՆՈՅ Բ. ՆԱԻՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուրիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
ա մ ե ն օ ռ, բ ա ճ Ի Կ Ի ռ ա Կ Ի օ ռ Ե Ր Ե Գ:
Ա Ռ Ա Ռ Օ Տ Ե Բ Ը
Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վերաբուժում-
թեան, վերնական (սիֆիլիս) և միգրատ. հիւանդ.
Կ. Մ. Զիլովանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և
ներքին հիւանդ.
Զ. Բ. Բարանասեան—11—12 ժ. կանանց և երե-
խայից հիւանդ.
Կ. Բ. Գրիլիով—12 1/2—1 1/2 ժ. ականջի, կողորդի
և ջրի.
Ա. Պ. Կարապետեան—1—1 1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից հիւանդ.
Ե Ր Ե Կ Ո Տ Ե Բ Ը
Վ. Գ. Մեքերիկ—6—8 ժ. ներքին և երեխայից
Բ. Ա. Նաւասարդեան—7 1/2—8 ժ.
Վարս 50 կ. չարտիներ ձրի. Համալսարանի (կոն-
սերիտի) և օպերայի խումբ ասանձին.
Օ. Տ. Առվանիսկի—ասանդ. ծաղկահատ և բժշ-
կական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.
Հիւանդանոցի վերաբուժում
Բժոկապետ ՆԱԻՍԱՐԴԵԱՆ

„ՁԵՑՈՒՆԻ ԱՆՏԵՐԼԵՆ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅԵՆ“
գրքերի այն բաժանորդները, որոնք փոխել են
հասցէները ամսական ընթացքում, թող բարեհա-
ճեն հաղորդել նոր հասցէները—Тифлисъ, Ве-
льяминовская улица, д. 3. Тиграчу Нерсе-
совичу Иоаннисянцу. 1—2

Թիֆլիսի Ժողովարան
Մանկական երեկոյթներ շաբաթ
օրերը, ժամը 7-ից—10-ը:
(շ. ե.) 2—2

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԳՐԱՍԵՆԱԿ

«Մ Ի Ջ Ն Ո Ր Դ»
(Посредникъ)

Դ. Ի. ԵՆԿԻՄՕՎԻՉԻ

Պուշկինեան պատած, Թամաշելի բարավան-
տարայի հանդէպ:

Հրաւիրում է պ. պ. տանտէրներին հաղորդել
մանրամասն հասցէ ազատ բնակարանների
(դրա համար վերջնական է 20 կոպ.), որ շատ
դիւրութեամբ կը պատճառէ թէ տանտէրներին եւ
թէ բնակարան վարձողներին: Այդ նպատակով
պատրաստված է մանրամասն ցուցակ: Գրասե-
նակում կայ ազատ բնակարանների մեծ յու-
ակ: Ցանկացողները թող դիմեն գրասենակի
№ 1. 0—44

Մանգիստաւ մի օտարուհի, որ գի-
տէ հիմնաւոր կերպով
ֆրանսերէն եւ գերմաներէն, ցանկանում է
դասեր տալ: Պայմանների մասին տեղեկանալ
Մարչենկոյ ամբարանցում: 3—3

Պ Ե Ա Տ Ի Գ Օ Ր Ս Կ ԲԺ. ՎԱՀ. ԱՐԾՐՈՒՆԻՆ

ՀԵՂԻՆԵՆԻՍ Ե ՀԻՒԱՆԴԵՆԻՆ
մասնագիտաբար
ԲԳԻ, ԿՈՅՈՐԴԻ, ԳԹԻ ԵՒ ԱԿԱՆՋԻ
հիւանդները ընդունվում են առաւ. ժամը 8—12.
Հասցէ՝ Нижний бульваръ, д. Фидлера. (рядомъ
армянск. церкви.) 10—10

Լ Է Օ
ՄԵԼԻՔԻ ԱՂԶԻԿԸ
պատմական վեպ, 753 երես.
(Մտնել են սակաւթիւ օրինակներ)
Գինը 1 ՐՈՒՐԻՒ 30 ԿՕՊԵԿ
Դիմել Թիֆլիս, «Մշակի» խմբագրութեան:
6—10

Կենտրոնական գրավաճառանոցում ծախվում են
ԼԵՒՈՆ ՍԱՐԴՍԵԱՆՏԻ

ԱՅՑ ԹԻՐԻՔԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ . . . 60 կ.
ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ
ՄԵԶԱՆՈՒՄ 20 կ.

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլ-
տուութեամբ: Մեծ արկղիկը 5 րուրի, փոք-
րը—3 ր. և 1 ր. 50 կ.:

ՊИФЛИСИНЪ
ՆՈՐ ՄԻՋՈՅ

մազերը բուսցնելու և ամրացնելու համար,
ոչնչացնում է թեփր: Դուրս է եկել նաեւ
բոլորովին նոր միջոց

Ջ Ո Ւ Ի Կ Ա Յ Ը
Երեսին քնքշութիւն և սպիտակութիւն տա-
լու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճա-
ռած սևութիւնը, մոռները, տալիս է կա-
շտիկն քնքշութիւն և սպիտակութիւն: Արկղի-
կի մէջ, 2 րուրի, փոքրը—1 ր. 50 կ.
Մախվում են բոլոր պարֆյումերական և
դեղագործական խանութներում: Վրնա-
ւոր պահանջարկ գտնվում է Պետերբուրգում,
Պուշկինսկայա փողոց. տ. № 15, բնակա-
րան № 12. պահանջարկ բաժանմունքները
գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դե-
ղատան ապրանքների վաճառման ընկերու-
թեան խանութում՝ Նրեանեան հրապարակ
և նրա բաժանմունքներում, Միքայելեան փո-
ղոց և Բազումում. նաեւ Միքայելեան կամուր-
ջի վրա, Պապովի և Արիստակովի դեղատո-
ներում: Օտարաբաղադրանքների պատուէր-
ները կատարվում են անմիջապէս՝ պոչտով:
86—100

Թիֆլիսի Բաղաբային Կրեդիտային Ընկերութեան Վարչութիւնը

սրանով յայտարարում է, որ աճուրդի անաջողութեան պատճառով, որ տեղի ունեցաւ սոյն
յունիսի 23-ին, ներքեւ յիշված կառուածների համար, համաձայն յայտարարութեան, որ տրւե-
վեց ներկայ տարւոյ «Правительственный Вѣстникъ» № 117 եւ «Кавказъ» № 134 լրագրին-
քի մէջ, նշանակվում է երկրորդ եւ վերջին աճուրդ սոյն յունիսի 30-ին, ցերեկ-
վայ 12 ժամին:
№ 2646 Զանկար աշվիլի Թ. Դ. 42 քառ. սաճէն տարածութեամբ հողաբաժին, կամ
որքան կը լինի տեղի վրա, Երեւանի քաղաքի 5-րդ քաղ., Գրեմաշայա փողոցի վրա, հիմնա-
կան պարագն է 9245 ր. 26 կ., ապառիկներ 440 ր. 80 կ.:
№ 99 Խրիստօփանկայա Պ. Ա. 145 քառ. սաճէն տարածութեամբ հողաբաժին, նրա
վրա կառուցված երկաթուղիի տնով, ներքնատնով, չորս երկաթուղիի ֆլիպէներով, 10-րդ քաղ.,
1-ին Մոլոկանսկայա փողոցի վրա. հիմնական պարագն է 16246 ր. 89 կ., ապառիկները 526
ր. 81 կ.:
(27 եւ 29 յուն.) 1—2

Թէեւ իմ խմբագրութեամբ հրատարակվող «Թատրոն» հանդէսի ներկայ թւականի առա-
ջին թիւը պիտի լոյս տեսնէր մայիսին, բայց տպագրելի նիւթը փոխադրութեան ենթարկած լի-
նէրով այդ №-ը կը բաժանվի բաժանորդներին ճիշդ սեպտեմբերի 15-ին, այն է առա-
ջիկայ ձեռնարկի թատերական շրջանի սկզբին, իսկ II-րդ №-ը դեկտեմբերի վերջին:
«Թատրոն»-ի առաջին գրքում ի թիւս այլ թատերական գրութեանց տպագրված է
լինելու նաեւ «Ռուսական» պատմական դրաման, հեղինակութիւն Մուրաշանի:
Այսու նաեւ անհրաժեշտ եմ համարում յայտնել, որ «Թատրոն» հանդէսի բաժանորդա-
գրութիւնը կը շարունակվի միայն մինչեւ առաջին գրքի լոյս ընծայումը, որից յետոյ բաժա-
նորդագրութիւնը կը փակվի եւ ցանկացողները կարող կը լինեն ձեռք բերել վճարելով իւրա-
քանչիւր №-ին 2 ր. 50 կ.:

ԱՌԵՒՏՐԵԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Թիֆլիս, Լեւոնտափանկայա փողոց, № 9)
Ցանկացողները ունենալ իրանց առեւտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւար-
տած աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնողին, Ս. Մա-
նուէլեանի: Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն, կողմա-
սի ուսումնարանական չըջանի հոգաբարձուի հաստատված ծրագրի համեմատ եւ ունեն օրինա-
ւոր ատտեստատներ:

ՀԵՂԻՆԵՆԻՍ ԹԻՒՆԵՆԵՐԸ ՍԿՍՎԵՆՈՒ ԵՆ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ
Կուրսերի ծրագիրը եւ կանոնները կարելի է ստանալ ձրի ապէս եղբ. Մովսիսեանի
բանկային գրասենակում եւ կուրսերի հիմնողի բնակարանում: Օտարաբաղադրողները դիմում
են՝ ТИФЛИСЪ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу. (Ե) 1—12

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱՐԱՀԱՄԱՆԵՆ
Հեղինակ Ձեռնարկի առեւտրական և գործարանական հաշուապահութեան
ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է
Երկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւնը գործնականապէս, ե-
րաշխարհելով, և եղած դէպքերում լսննէ և առնում պաշտօնի առաջարկել:
ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԻՔԻ ԱՌԱԿԱՆԵՐԻՆ ԵՆ
Ա) Կրթական իտալական հաշուապահութիւնը ըստ ամենայն առեւտրական ճիշդերի, հան-
դերձ նախապի աղիւնաբերական և կերտիսի գործարանական հաշուապահութեան:
Բ) Առեւտրական իտալականութիւն:
Գ) Առեւտրական նախակազմութիւն:
Դ) Գեղագրութիւն և ամենապատ ձեռքերի ուղղելով:
Պարագմունքները սկսվելու են 1900 թ.ի սեպտեմբերի 15-ից, ճաշից յետոյ, և պարբերաբար
շարունակվելու են իւրաքանչիւր 2 ՈՐՄ ամսից յետոյ. իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին
գործնական պարագմունքներ:
Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչեւ 6 ժամ երեկոյան,
Ս Օ Լ Օ Լ Ա Կ, Սերգիլիսկայա փողոց, տուն Լիւիցեանի, № 20:
Վերադառնալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է թիֆլիսում, հեղինակի մօտ,
և Ռուսաստանի բոլոր յարմիր գրավաճառանոցներում: Գինը է 3 ր. 50 կոպէկ: Օտա-
րաբաղադրողները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պիտի ծախս
վճարելու: 1—30

ՈՒՍՈՒՄՆԵՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՈՆ

Ա. ՏԵՐ-ՅԱԿՈՎԵԱՆԻ
ՊԱՆՍԻՈՆԸ ԱՄԱՐԸ ԳՏԵՎՈՒՄ Է ԲՈՐԺՕՄ ԱՄԱՐԱՆՈՑՈՒՄ, ԻՍԿ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆ-
ԲԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ: Թէ Բորժօմում եւ թէ Թիֆլիսում ընդունում է աշակերտներ,
պատրաստում է գի մնալիս երի, կադետներ, կորպուսի, զեմլէմէրնե-
րի, րէալական, առեւտրական եւ այլ ուսումնարաններ համար:
Ուսումնարանում ուսուցանում են բարձրագոյն ուսումնաւար-
տած մասնագէտներ, գի մնալիս կան ուսուցիչներ: Առանցիկ առարկա-
ներն են կրօն, ռուսաց, հայոց, ֆրանսիական, գերմանական, լատինական, յունաց,
կրպ լեզուներ, թուրքաշարութիւն, ալգեբրա, երկրաչափութիւն, աշխարհագրութիւն,
պատմութիւն (ռուսաց եւ ընդհանուր), բնական գիտութիւն, նկարչութիւն, գրու-
թիւն, երգչոգիութիւն, երաժշտութիւն:
Նոյնտեղ ընդունվում են ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐԸ: Օրարաբաղադրողների համար կան
ամենայն յարմարութիւններ:
Հասցէն. ВОРЖОМЪ. Гротовская ул., ПАНСИОНЪ ТЕРЪ-АКОПЪ. ТИФ-
ЛИСЪ, Гановская ул. № 11. 3—10

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET Cie ՅՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԵԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԵ Ե ԸՆԿ.
Կանոնաւոր եւ ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու-
շաբաթը մի անգամ:
Եւ հաղառակ՝ Բաթումից Մարսել, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն եւ Պոլս: Մեկնում է
Բաթումից չորեքշաբթի, 1/10 յուլիսի ՍԻՐԿԱՍԻ չորեքշաբթի, նաւագետ ԳԱՐԻԲԻ: Եւ ապ-
ալէս չարտանակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:
Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոնախմբի տրվում են օվորականից
պակաս գներով:
Ամբող մի անգամ կանոնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի եւ Անտալեպէի մէջ, ընդու-
նելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային նաւահանգիստների համար:
Ապրանքների եւ ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու հա-
մար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակալատարներին:
ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. վիկտոր դ'Արնօն, Նաբէլէժնայա թիֆլիսում—պ. Օ. Գ. Բարե-
կենդանեան, Սիւնի փող. Խոփախարկափի եւ Մայսուրաձէի բարձրագոյն: ԲԱԹՈՒՄ—Եղբ.
Վ. եւ Ի. Մուրաֆեաններին, Նաբէլէժնայա փողոց, տուն Կրասիլնիկովի. № 27: ՆՕՎՈՐՈՍ-
ՍԻՑԿԻ—Վաղրիկակաղի երկաթուղու առեւտրական գործակալութիւն (Ե. Տ. չ.) 20—20.